

необхідні їй для соціально-професійного самовизначення в житті в цілому».

У огляду на вивчення багатовимірності соціально-педагогічної системи, Т. Дмитренко пропонує інваріантне визначення педагогічного (соціально-педагогічного) процесу як «взаємодію педагогів і учнів за трьома векторами (напрямами): організація, управління, спілкування – з метою вирішення завдань освіти й виховання» [3, с. 5–6]. Соціально-педагогічний процес різнобічного розвитку людини шляхом його включення в систему соціально-культурного просвітництва і творчості М. Аріарський вважає предметом педагогічної культурології, що синтезує знання філософської антропології, культурологій та педагогіки [1, с. 30].

Отже, у професійній підготовці майбутнього вчителя орієнтуємось на те, що соціально-педагогічний процес поєднує стихійні, неорганізовані впливи зовнішніх соціальних чинників (оскільки його ми розглядаємо як відкриту динамічну систему, що самоорганізується) та цілеспрямовані інституційні виховні впливи з метою досягнення соціально-педагогічних цілей. Якщо спеціально організований навчально-виховний процес у школі має цілеспрямований, систематичний і двосторонній характер (передбачає взаємодію вчителя та учня), то він є більш закритою системою щодо негативних сторонніх детермінант. Однак виникає необхідність професійної підготовки вчителя до проектування і здійснення соціально-педагогічного процесу в тих суспільних умовах, що склалися; максимального спрямування стихійних соціалізаційних механізмів у більш-менш кероване соціально-виховне русло з метою опанування нормами культури.

Таким чином, соціально-педагогічної діяльності як відкрита щодо зовнішнього середовища система включає виокремлені вище структурні компоненти, необхідні для її функціонування. Складовою соціально-педагогічної діяльності є соціально-педагогічний процес, що характеризується багатовимірністю та слугує засобом досягнення визначених цілей. Останній є інтегрованим утворенням, що синтезує процеси навчання, виховання, розвитку, формування, становлення, адаптації, соціалізації та інші.

Список використаних джерел

1. Ариарский М. А. Педагогическая культурология: методология и методика постижения культуры / М.А. Ариарский // Педагогика. – 2014. – № 5. – С. 26 – 33
2. Біда О. А. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів до здійснення природознавчої освіти у початковій школі : автореф. д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. А. Біда ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2003. – 37 с.
3. Дмитренко Т. О. Інтеграція загальної педагогіки й соціальної педагогіки за напрямом розвитку поняттєвого апарату / Т. О. Дмитренко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 4–7.
4. Мартиненко С. М. Система підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності : автореф... д-ра пед. наук: 13.00.04 / С. М. Мартиненко. – Київ, 2009. – 48 с.

УДК 378:373.3.011.3-051:159.923.2(043.2)

Тягур В.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівського державного університету,
заступник директора з навчальної роботи
гуманітарно-педагогічного фахового коледжу
Мукачівського державного університету
Лешко Х. Ю.,
здобувач вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта»
ОС «Магістр»
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СПРИЯННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Оновлена система освіти потребує сучасних підходів до підготовки вчителя нової генерації, здатного авторитарну педагогіку замінити педагогікою партнерства, втілювати

гуманістичні принципи добра і справедливості у процес формування підростаючого покоління, створювати розвивальне освітнє середовище. Зрозуміло, що це має бути педагог, який уміє діяти професійно і бути творчою, соціально-активною особистістю. У зв'язку з цим державної ваги набуває підготовка висококваліфікованих, компетентних фахівців, які зможуть з найбільшою для суспільства віддачею застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички у освітньому процесі, відповідально ставитись до власного професійного удосконалення, творчо підходять до вирішення справи навчання й виховання школярів.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури (наукові праці Ю. Азарова, Ю. Бабанського, О. Бодальова, В. Загвязинського, І. Зязюна, В. Кан-Калика, Н. Кичук, Н. Кузьміної, Л. Лузіної, М. Нікандрова, М. Поташника, В. Сластьоніна, Р. Шакурова та ін.) можна сформулювати найважливіші якості вчителя, що сприяють його успішній творчій діяльності. Зокрема, це: здатність до нестандартного вирішення проблеми; пошуково-проблемний стиль мислення; уміння створювати проблемні навчальні й виховні ситуації; оригінальність у всіх сферах своєї діяльності; творча фантазія, розвинена уява; специфічні особистісні якості (сміливість, готовність до ризику, винахідливість, цілеспрямованість, оптимізм, ентузіазм, настирливість, упевненість, кмітливість, інтуїтивне відчуття нового та оригінального) тощо.

Активна педагогічна творчість учителя дає позитивний результат у тому випадку, коли буде базуватися на двох основах: розвитку творчої активності студентів у ЗВО й подальшій організації творчого пошуку педагога в школі. Тому одним із завдань фахової підготовки майбутніх учителів є розвиток педагогічної творчості, нестандартного мислення, формування вмінь та навичок організовувати в майбутньому освітній процес на творчому рівні. Важливою передумовою формування творчих умінь та навичок у студентів є організація творчого процесу на заняттях і залучення їх до активної участі в ньому.

Логіка нашого дослідження вимагає з'ясувати психолого-педагогічні умови сприяння реалізації педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи. Педагогічні умови як категорія трактуються по-різному. Загальнофілософське та, відповідно, загальнонаукове тлумачення поняття зводиться до того, що під ним розуміють істотний компонент комплексу об'єктів, за наявності якого з необхідністю виходить існування даного явища [3, с. 707].

Аналіз літератури з проблеми дослідження та власні спостереження дозволили установити основні психолого-педагогічні умови сприяння реалізації педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи. На мою думку, це: освітньо-виховний потенціал навчальних дисциплін; спрямованість педагогічної практики на розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців та позааудиторна виховна робота студентів. Проаналізуємо їх детальніше.

Реалізація першої умови потребує відповідного забезпечення цілісності у межах професійної підготовки. Це вимагає визначення конкретних дисциплін у навчальному плані, мета яких – розвиток педагогічної творчості майбутніх вчителів початкової школи. Таким предметним ланцюжком є низка дисциплін, що безпосередньо спрямовані на формування їх творчості та креативності. Психолого-педагогічна, або загальнопедагогічна підготовка в цьому ланцюжку відіграє особливо важливу роль. Вона включає вивчення в процесі навчання таких дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Дидактика», «Педагогічна психологія», «Педагогічна майстерність (педагогічна творчість)», «Педагогічні технології в початковій школі» тощо. Комплексною цільовою програмою вивчення цих дисциплін передбачено, по-перше, їх узгодження в часі, по-друге, додержання наступності і логіки вивчення, використання міжпредметних зв'язків, що сприяють розвитку.

Єдність курсів педагогіки і психології забезпечує загальнотеоретичний фундамент професійної підготовки майбутнього вчителя, що має особливо важливе значення у збагаченні когнітивно-ціннісного та емоційно-мотиваційного компонентів. У свою чергу вони тісно пов'язані з курсом «Педагогічна майстерність (педагогічна творчість)», в якому розкрито сутність педагогічної майстерності сучасного вчителя і визначено шляхи її становлення. На особливу увагу заслуговують система формування культури мислення

студента, спілкування з учнями, навичок саморегуляції поведінки, розвиток креативності, рефлексії і самоаналізу. Особливе місце у вивченні предметів психолого-педагогічного циклу відведено семінарським та практичним заняттям, проведення яких передбачається здійснювати у формі навчально-педагогічної, рольової гри, навчальної дискусії, навчального тренінгу, через використання імітаційного методу, методу аналізу конкретної ситуації, розв'язання педагогічних задач тощо.

Вважаємо, що на розвиток педагогічної творчості майбутніх вчителів початкової школи в умовах професійного навчання впливають вирішення педагогічних ситуацій. Під педагогічною ситуацією ми розуміємо сукупність умов, у яких учитель визначає мету згідно вимог професійної діяльності та норм педагогічної етики і приймає адекватне рішення. У педагогічній науці виділяють ситуації заплановані і несподівані, в тому числі малопередбачувані, спокійні і конфліктні, а також поняття «виховна ситуація». Більше уваги варто приділяти виховним ситуаціям, оскільки саме їх вирішення має подвійний ефект: здійснюється позитивний формувальний вплив на особистість дитини і розвиваються, закріплюються вміння та навички моральної поведінки вчителя, трансформуючись у стратегію і тактику його педагогічної дії. Розвиток педагогічної творчості майбутніх вчителів початкової школи розглядається нами як тривалий, поетапний процес, який забезпечується поєднанням змісту психолого-педагогічних дисциплін з використанням активних та інтерактивних методів навчання, залученням студентів до науково-дослідницької роботи.

Другою важливою педагогічною умовою розвитку педагогічної творчості майбутніх вчителів початкової школи є спрямованість педагогічної практики. У сучасній психолого-педагогічній теорії педагогічна практика розглядається як форма професійного навчання у вищих навчальних закладах, яка базується на професійних знаннях і вміннях, що забезпечують теоретичне підґрунтя для практичного пізнання відповідних закономірностей і принципів професійної діяльності, а також оволодіння засобами її організації[3]. Педагогічна практика розглядається нами, з одного боку, як важлива складова професійної підготовки майбутніх учителів, спрямована на закріплення та реалізацію в спеціально створених умовах набутих студентами предметних, психолого-педагогічних, методичних знань, умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності в школі, з іншого – як засіб творчого розвитку та саморозвитку майбутнього вчителя, формування у нього професійно значущих якостей і готовності до інноваційної педагогічної діяльності.

Третьою педагогічною умовою розвитку педагогічної творчості майбутніх вчителів початкової школи є позааудиторна виховна робота, організація якої представлена такими формами, як: зустрічі з педагогами, круглі столи, години спілкування, засідання творчих груп, виїзні засідання студентських проблемних груп, студентські науково-теоретичні та науково-практичні конференції тощо. До організації та проведення позааудиторної виховної роботи передбачається залучення кураторів академічних груп, участь студентів у громадській роботі.

Отже, розвиток педагогічної творчості майбутніх вчителів початкової школи повинен бути забезпечений тісним зв'язком між теоретичною і практичною підготовкою майбутнього вчителя, між програмою ЗВО і практикою початкової школи, між викладачами, кураторами, вчителями початкових класів та студентами. Це в кінцевому результаті має забезпечити формування цілісної творчої особистості майбутнього вчителя нової української школи.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 203 с.
2. Троцько Г. В. Теоретичні основи формування професійно-педагогічної готовності майбутнього вчителя / Г. В. Троцько // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : збірник наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. Ч. 1. – Харків : ОВС, 2002. – С. 200–209.
3. Философский энциклопедический словарь / гл. ред.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.
4. Демченко О. П. Формування в майбутніх учителів початкових класів професійного ідеалу в контексті особистісно зорієнтованої творчої діяльності / О. П. Демченко // Вісник Черкаського університету. – Серія : Педагогічні науки. Випуск 101. – Черкаси, 2007. – 172 с.
5. Дубяга С. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до педагогічної імпровізації : дис. ...

канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / С. М. Дубяга / НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 207 с.

УДК 373.3:37.016:745/749:004(043.2)

Тягур В.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівського державного університету,
заступник директора з навчальної роботи
гуманітарно-педагогічного фахового коледжу
Мукачівського державного університету
Петьовка А.В.,
здобувач вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта»
ОС «Магістр»
Мукачівський державний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ВИКОРИСТАННЯ ВЧИТЕЛЯМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Трудове навчання як учбовий предмет відіграє важливу роль у формуванні особистості учня, розвитку його здібностей і обдарувань, наукового світогляду. Сучасна система поширення інформації визначає основні завдання, які стоять перед освітою. Ці завдання чітко окреслені державною Національною програмою «Освіта» («Україна ХХІ ст.»), Концепцією загальної середньої освіти щодо відходу від застарілих цілей – засвоєння, запам'ятовування, відтворення, до формування в учнів сучасних компетентностей: навичок, способів опрацювання, структурування, аналізу, систематизації, критичного сприймання інформації та вироблення власної точки зору, громадянської позиції. Оновлення освіти характеризується інтенсивним розвитком інноваційних процесів. Істотною особливістю цієї тенденції початкової освіти є реальна варіативність, пошук ефективних сучасних технологій навчання, зокрема і на уроках трудового навчання. Очевидно, що і надалі ці тенденції зберігатимуться і удосконалюватимуться, адже це невід'ємна ознака її демократизації та гуманізації.

Проблемі забезпечення використання сучасних технологій присвячено чимало досліджень. Так, елементи технології інтерактивного навчання можемо знайти в працях В.Сухомлинського, в творчості вчителів-новаторів (Ш.Амонашвілі, Є.Львіна, С.Лисенкової, В.Шаталова). Теоретичні та практичні аспекти технології інтерактивного навчання на Україні розроблені д.пед.н., проф. Оленою Пометун. Євген Голант ще в 60-х рр. ХХ ст. виділив активну і пасивну моделі навчання. Технологію проблемного навчання досліджували А.Алексюк, І.Лернер, М.Скаткін, А.Матюшкін, М.Махмутов, В.Оконь та Дж.Дьюї. Технологія проектного навчання вперше опрацьована американським філософом і педагогом Джоном Дьюї, також його послідовником і учнем Вільямом Херд Кілпатріком. Технології розвивального навчання – В.В.Давидов та Д.Б.Ельконін та ін.

Якщо виходити з сучасної парадигми навчального процесу, то згідно з нею найважливіше – це розширення політехнічного світогляду учнів і розвиток їхніх творчих здібностей на основі взаємозв'язку трудового навчання з основами наук; активне ознайомлення з масовими професіями, виховання потреби у праці та оволодіння певною професією; ознайомлення учнів з основами ринкової економіки, різними формами господарської діяльності. З огляду на це, урок має бути спільним пошуком істини вчителя та учня, де учень - головна особа уроку, де немає атмосфери бездуховності, де школярі не просто засвоюють основні знання, а включаються у творчий процес пізнання. Це вимагає від учителя творчого підходу до організації навчального процесу, особливо у виборі методичних прийомів і засобів, формі уроку, підборі наочного, роздаткового матеріалу .

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>